

Katamnestické sledování výsledků léčby na oddělení pro mládež ohroženou závislostmi Poklad v Bílé Třemešné, součásti Výchovně léčebného ústavu pro mládež Husův domov ve Dvoře Králové nad Labem, průběžné výsledky.

MUDr. Jaroslav Poláček, soukromý psychiatr a sexuolog na nové poliklinice Masarykův dům, Palackého 201, 541 01 Trutnov, odborný garant léčby na oddělení pro léčbu závislostí Poklad v Bílé Třemešné Výchovně léčebného ústavu pro mládež Husova domova ve Dvoře Králové nad Labem, ředitel Mgr. Jan Votava.

I. Úvod.

V r. 1975 jsem byl pověřen prací vedoucího lékaře Střediska protialkoholní ochranné léčby (SPOL) při Nápravně výchovném útvaru (NVÚ) ve Valdicích. Střediska vznikla jako reakce na stále se prodlužující čekací doby na výkon ústavní ochranné protialkoholní léčby, které v té době dosahovaly až 8 roků. Léčebny vycházely z toho, že nejsou schopny léčit a ovlivnit pozitivně jen nemotivované pacienty, takže přidávaly pacienty s nařízenou ochrannou léčbou do skupin dobrovolně léčených pacientů, o nichž se předpokládalo, že jsou k léčbě motivovaní. V průběhu času se ukázalo, že toto řešení popsaný problém vyřešilo. Do začátku roku 1990, kdy byla Střediska zrušena, podařilo se během výkonu trestu odléčit nemotivované pacienty a bylo prokázáno, že výsledky léčby byly dokonce lepší než v civilních podmínkách.

Po prvním roce jsem byl velice rozčarován hodnocením mé práce pouze vyčíslením ušetřených prostředků státu. Proto jsem záhy začal se sběrem katamnestických dat, které představují objektivní metodu hodnocení výsledků léčby. Rozhodl jsem se pro sběr dat po 1, 3 a 5 letech od ukončení léčby, protože takové výsledky byly srovnatelné s daty z civilních zařízení (1).

V současné době, tedy od r. 1997 léčím mladistvé toxikomany s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou ve Středisku pro mládež ohroženou závislostmi Poklad v Bílé Třemešné v rámci Výchovně léčebného ústavu pro mládež Husův domov ve Dvoře Králové nad Labem, jde tedy opět o klienty nemotivované, kteří povětšinou považují nařízení ústavní nebo ochranné výchovy za trest (4). Vycházel jsem z toho, že je nutné sběr katamnestických dat co nejvíce zjednodušit. Vypracoval jsem jednoduchý dotazník, který v prvním kole jsem předložil rodičům klientů, kteří rozhodně vědí o svých dětech nejvíce, někdy jsme však řadu dotazníků neobdrželi zpět.

Katamnestický dotazník.

Jméno a příjmení :

Rodné číslo :

Ukončení výchovně léčebného pobytu :

Abstinuje - <i>od drog</i> ? (zaškrtněte správné)	Ano	Ne
- <i>od alkoholu</i> ?	Ano	Ne
Pokud NE , - porušil abstinenci - ojediněle ?	Ano	Ne
- opakovaně ?	Ano	Ne
- požívá soustavně ?	Ano	Ne
- požívá nadměrně ?	Ano	Ne

Dosáhl od ukončení nějakého úspěchu ? (v životě, školách, v práci, odměny, ocenění)
(uved'te slovy)

Prožil od ukončení nějaký neúspěch ? (v životě, školách, v práci, testy a pod.)
- *v souvislosti s požíváním drog či alkoholu ?* (uved'te slovy)

Mám v úmyslu do budoucna administrovat stejný dotazník sociálním kurátorům a lékařům v oblasti AT, případně dalším osobám, aby bylo možno získat validní údaje od velkého procenta léčených klientů, což pak umožňuje srovnání a statistické zpracování výsledků.

II. Metodika a výsledky.

V letech 1997 až 2002 bylo omléčeno celkem 127 mladistvých. Byli rozděleni podle ročníku ukončení výchovně léčebného pobytu.

Rok	Počet	%	Došlo	%
1997	6	4,7	6	100,0
1998	15	11,8	8	53,3
1999	20	15,8	13	65,0
2000	28	22,0	17	72,3
2001	35	27,6	26	74,3
2002	23	18,1	18	78,3
celkem	127	100,0	88	69,3

Tabulka č. 1 : Rozdělení léčených dle ročníků ukončení léčby.

Výsledky byly rozděleny do 7 kategorií.

1. kategorie plná abstinence.
2. kategorie částečné zlepšení - ojedinělé porušení abstinence.
3. kategorie nepatrné zlepšení - opakované porušení abstinence.
4. kategorie nezlepšeno - soustavné požívání.
5. kategorie zhoršení - soustavné nadměrné požívání.
6. kategorie úmrtí bez souvislosti s drogou.
7. kategorie úmrtí v souvislosti s drogou.

V ročníku 1997 - výsledky šetření po 3 a 5 letech (n = 6) :

Kategorie	počet	%
1	2	33,3
2	2	33,3
3	1	16,7
4	1	16,7
5	0	0
6	0	0
7	0	0
celkem	6	100,0

Tabulka 2 : výsledky šetření v ročníku 1997.

V ročníku 1998 - výsledky šetření po 5 letech (n = 15) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	1	12,5	6,6
2	1	12,5	6,6
3	2	25,0	13,3
4	1	12,5	6,6
5	2	25,0	13,3
6	0	0	0
7	1	12,5	6,6
celkem	8	100,0	53,0

Tabulka 3 : výsledky šetření v ročníku 1998.

V ročníku 1999 - výsledky šetření po 3 letech (n = 20) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	2	15,4	10,0
2	2	15,4	10,0
3	0	0	0
4	4	30,7	20,0
5	5	38,5	25,0
6	0	0	0
7	0	0	0
celkem	13	100,0	65,0

Tabulka 4 : výsledky šetření v ročníku 1999.

V ročníku 1999 - výsledky šetření po 5 letech (n = 20) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	0	0	0
2	1	33,3	5,0
3	0	0	0
4	0	0	0
5	2	66,7	10,0
	0	0	0
7	0	0	0
celkem	3	100,0	15,0

Tabulka 5 : výsledky šetření v ročníku 1999.

V ročníku 2000 - výsledky šetření po 3 letech (n = 28) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	4	23,5	14,3
2	4	23,5	14,3
3	2	11,8	7,1
4	0	0	0
5	6	35,3	21,4
6	0	0	0
7	1	5,9	3,6
celkem	17	100,0	60,7

Tabulka 6 : výsledky šetření v ročníku 2000.

V ročníku 2000 - výsledky šetření po 5 letech (n = 28) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	1	33,3	3,5
2	0	0	0
3	1	33,3	3,6
4	0	0	0
5	1	33,4	3,6
6	0	0	0
7	0	0	0
celkem	3	100,0	10,7

Tabulka 7 : výsledky šetření v ročníku 2000.

V ročníku 2001 - výsledky šetření po 1 roce (n = 35) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	7	30,0	20,0
2	3	11,6	8,6
3	5	19,2	14,2
4	5	19,2	14,2
5	5	19,2	14,2
6	1	3,8	2,8
7	0	0	0
celkem	26	100,0	74,0

Tabulka 8 : výsledky šetření v ročníku 2001.

V ročníku 2001 - výsledky šetření po 3 letech (n = 35) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	0	0	0
2	0	0	0
3	0	0	0
4	0	0	0
5	1	100,0	2,9
6	0	0	0
7	0	0	0
celkem	1	100,0	2,9

Tabulka 9 : výsledky šetření v ročníku 2001.

V ročníku 2002 - výsledky šetření po 1 roce (n = 23) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	5	27,8	21,7
2	3	16,7	13,1
3	1	5,5	4,3
4	5	27,8	21,7
5	4	22,2	17,4
6	0	0	0
7	0	0	0
celkem	18	100,0	78,2

Tabulka 10 : výsledky šetření v ročníku 2002.

V ročníku 2002 - výsledky šetření po 3 letech (n = 23) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	0	0	0
2	0	,0	0
3	0	0	0
4	0	0	0
5	1	100,0	4,3

6	0	0	0
7	0	0	0
celkem	1	100,0	4,3

Tabulka 11 : výsledky šetření v ročníku 2002.

Souhrnné výsledky po 5 letech (n = 69) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	4	21,0	5,8
2	4	21,0	5,8
3	4	21,0	5,8
4	2	10,6	2,9
5	5	26,4	7,2
6	0	0	0
7	0	9,0	0
celkem	19	100,0	27,5

Tabulka 12 : souhrnné výsledky po 5 letech.

Souhrnné výsledky po 3 letech (n = 112) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	8	21,0	7,1
2	8	21,0	7,1
3	3	7,9	2,7
4	5	13,2	4,5
5	13	34,3	11,6
6	0	0	0
7	1	2,6	0,9
celkem	38	100,0	33,9

Tabulka 13 : souhrnné výsledky po 3 letech.

Souhrnné výsledky po 1 roce (n = 58) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	12	27,3	20,7
2	6	13,6	10,4
3	6	13,6	10,4
4	10	22,7	17,2
5	9	20,5	15,5
6	1	2,3	1,7
7	0	0	0
celkem	44	100,0	75,9

Tabulka 14 : souhrnné výsledky po 1 roce.

Celkové výsledky (n = 127) :

kategorie	počet	% z došlých	% z celku
1	24	23,8	18,9
2	18	17,8	14,2
3	13	12,9	10,2
4	17	16,8	13,4
5	27	26,7	21,2
6	1	1,0	0,8
7	1	1,0	0,8
celkem	101	100,0	79,5

Tabulka 15 : celkové výsledky.

Vybírám několik ukávek z katamnestických dotazníků :

1/ Nedosáhl a nikdy ničeho nedosáhne, neboť bere neustále drogy nitrožilně. Stát proti těmto lidem nic nedělá a jednou toho bude velice litovat.

2/ Přestal brát drogy a to díky své pevné vůli a ne s prominutím nějakého blbého ústavu. Ústav je výmysl doktorů. Když člověk bude chtít brát dál, tak bude. Je to jen a jen o jeho psychické vůli. Obzvlášť u pervitinu.

3/ Syn má rodinu, o kterou se velmi pěkně stará, má úspěchy v práci, studuje 4. ročník střední školy při zaměstnání. Jelikož mu tyto povinnosti zaberou mnoho času, nemá čas na hlouposti, které prodělával v pubertě. Myslím si, že léčba u Vás mu hodně pomohla a dala mu do života hodně přemýšlení.

4/ Jsem hluboce vděčná za péči vašeho zařízení. Dík patří všem vychovatelům a zejména panu řediteli. Modlím se, aby mu už nic nezkřížilo cestu.

III. Diskuse a závěry.

Od zahájení provozu střediska pro mládež ohroženou závislostmi Poklad v Bílé

Třemešné jsme odléčili celkem 127 převážně závislých chlapců (4). Návratnost katamnestických dotazníků je v současné době téměř 80 %. Ze všech léčených je 18,9 % abstinujících, 14,2 % částečně zlepšených, 10,2% nepatrně zlepšených, celkem zlepšených je pak 43,3 %.

V jednoleté katamnese je návratnost lehce přes 75 %, ze všech léčených je přes 20 % abstinujících, částečně zlepšených 10,4 %, nepatrně zlepšených rovněž 10,4 %, celkem tedy zlepšených bylo 41,5 %. Lze ale předpokládat, že mezi klienty, jejichž katamnese se zatím nepodařilo získat byla většina nezlepšených a zhoršených. Jeden klient zemřel bez souvislosti s drogou, na otravu CO.

Ve tříleté katamnese je návratnost přes 33 %, ze všech léčených je 7,1 % abstinujících, 7,1 % částečně zlepšených a 2,7 % nepatrně zlepšených, celkem tedy 16,9 % zlepšených. Jeden klient zemřel v souvislosti s drogou.

V pětileté katamnese je návratnost 27,5 %, ze všech léčených je po 5,8 % abstinujících, částečně zlepšených i nepatrně zlepšených, celkem tedy zlepšených je 17,4 %.

V neúspěších klientů uváděna především trestná činnost pod vlivem i bez vlivu drog, nedokončení učiliště nebo školy, propuštění z práce a nezaměstnanost, ztráta bydlení, hepatopatie, agresivita, halucinace a substituce Subutexem. Konstatuji vysokou promořenost našich klientů hepatitidou typu C, což vyplývá z povahové nezdrženlivosti a lehkomyšlnosti. Klienti se dožadují laboratorních testů teprve poté, co si aplikují drogu špinavou stříkačkou či skuteční pohlavní styk s nakaženou dívkou. .

V úspěších je uváděn trvalý pracovní poměr, známost s dívkou, stálý domov, vyučení, škola, sport, dítě a získání řidičského průkazu.

Výsledky odpovídají našim zkušenostem z NVÚ Valdice, i když tam šlo samozřejmě o více narušené osoby (1,2). U našich toxikomanů nelze hodnotit procento netrestaných osob (3), protože jen u menšiny našich klientů jde o předchozí trestnou činnost, většinou majetkovou za účelem získání finančních prostředků na nákup drog. Výsledky protialkoholní léčby z civilních zařízení hovoří většinou o 30 % abstinenci po roce a postupném snižování procenta abstinujících i zlepšených. Nejde však o výsledky z nucených léčeb zvláště (1).

Z negativních dopadů dominuje trestná činnost ať již pod vlivem nebo v souvislosti s drogou, nebo bez tohoto vlivu (3). Další faktory jsou spojeny se společenskými dopady závislosti jako jsou pracovní problémy, bydlení, zdravotní problémy a pod. Za negativní považují i trvalou nebo dlouhodobou substituci Subutexem, která udržuje závislost na opiátech, pouze nahrazuje jeden opiat druhým jen užívaným perorálně (5), ale i to je dnes už zpochybňováno. Klienti se dožadují Subutexu, část z předepsané látky prodají a vymění za opiáty či jiné drogy a část si aplikují nitrožilně.

Úspěchy zlepšených jsou v oblasti oněch sociálních faktorů jako je trvalý pracovní poměr, známost s dívkou, zabezpečení stálého bydlení a získání kvalifikace, méně často sportovní úspěchy. V ústavu vidíme, že fyzická zdatnost našich klientů je slabá a během pobytu v ústavu se teprve zlepšuje, takže jsou ke konci pobytu schopni výkonů, na něž nemohli na začátku pobytu ani pomyslet (4).

Literatura :

1. Poláček J., Kerhartová, L., Žurková, E., Výsledky protialkoholní léčby během výkonu trestu.
2. Poláček, J., Osobnost mladistvého toxikomana ve Výchově léčebném ústavu pro mládež Husův domov ve Dvoře Králové nad Labem.
3. Poláček, J., Drogy a kriminalita z pohledu psychiatra.
4. Poláček J., Systém péče o mladistvé toxikomany na oddělení pro léčbu závislostí Poklad v Bílé Třemešné Výchově léčebného ústavu pro mládež Husova domova ve Dvoře Králové nad Labem.
5. Poláček, J., Substituční léčba buprenorphinem v Husově domově.